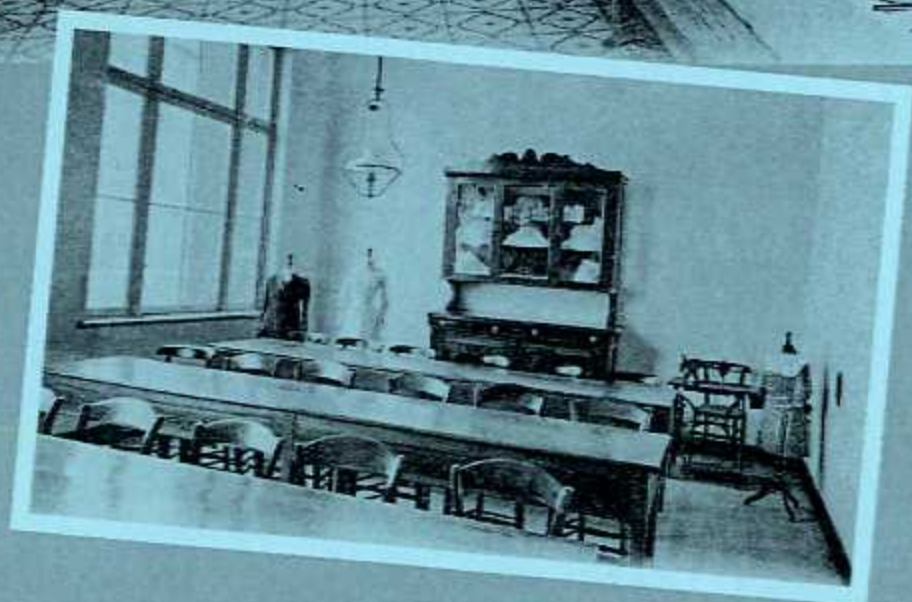
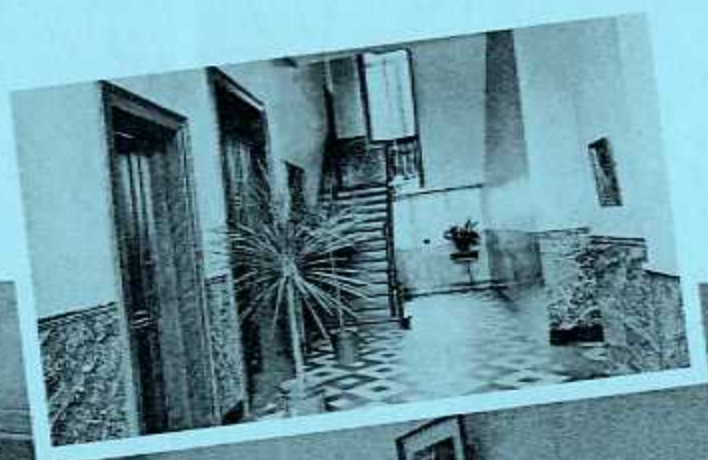


Heemkundige Kring

MAGAZINE

Dr. Croquet - Walem



nummer 16 - winter 2010



Colofon

Dir magazine is een uitgave van de vzw
Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem

vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet
Walem
Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
www.heemkundewalem.be
info@heemkundewalem.be

Jaargang 5, nummer 16, winter 2010

U kunt lid worden door overschrijving
van 7 euro op rekeningnummer
733-2426000-60. Dan krijgt u de volgende
nummers van ons tijdschrift in uw bus.

Redactie en medewerkers van dit nummer:

Richard Hofmans, Hugo Rom,
Jan Van Buggenhout, Tom Van
Buggenhout, Sabine Van Malderen,
Albert Verbiest, Dirk Verreth, Kris
Verreth

Wij danken in het bijzonder onze
ereleden:

Jan Bergé
John De Wilde
Apotheek Goyvaerts
Groep Gilon BVBA
Jan Kuypers (Het Oude Klooster)
Dokter Jo Liekens
Eddy & Annabel Merckx-Tanghe
Bart & Ann Ooghe-Poot
Peeters-Van Laer Schrijnwerkerij
Willy Pittoors (Elektro Pittoors)
Jaak & Lea Poot-Janssens
Alex Ressler
Frans Rijmenams
Hugo Rom
Bouwwerken Dirk Van de Brul
Veearts Bart Van der Kuylen
Stefaan Van Malderen
Dokter Urbain Van Walleghem
Eric Verbiest

Inhoud

Editoriaal

Een brood-nodig nieuw inzicht in
heemkunde...

Klooster en scholen van de zusters van O.-L.-V. van Barmhartigheid

Het klooster stond reeds op de eerste
postkaarten van Walem afgebeeld en de
zusters gaven aan vele generaties meisjes
onderricht

Walem heksendorp

Een staaltje van hoe men zich in de 17de
eeuw van zijn echtgenote kon ontdoen...

De Franse Revolutie

Periode waarin het kerkplein in Vrijheidsplaats
werd herdoopt, Walem Battenbroek
'annexeerde' en de zusters uit Roosendaal
werden verjaagd

Walemse volksfiguren uit de 20ste eeuw

Toen er nog geleurd werd met zand en
gestoofde peren

100 jaar in het nieuws

In 1910 werd het brood goedkoper: als dat
geen nieuws is!

De Koninklijke Fanfare Concordia

Over jubileumjaar 1925 en voorzitter
Schelkens junior

Het molenhuis

'De Romme' maakte in Franse Revolutie-tijd
de Walemse jaarmarkt onveilig, maar dan
niet met revolutionaire maar met lucratieve
redevoeringen

Verklaring foto's voorpagina

Binnenzichten van het pensionaat van de
zusters van O.-L.-V. van Barmhartigheid in de
Koning Albertstraat

Minus 6,6%

Met 2010 beginnen we aan de vijfde jaargang van ons tijdschrift. Het doet ons plezier dat onze vereniging ook dit jaar zoveel leden (en ereleden) kan blijven werven. Aan ieder van u, alvast: dank u well!

Het hoofdartikel van dit nummer belicht de aanwezigheid van de zusters van O.-L.-V. van Barmhartigheid in Walem; de verhalen uit die tijd geven aan hoe de wereld en het gedachtegoed de laatste decennia geëvolueerd zijn. Het Franstalige lofdicht voor de monseigneur, die het pensionaat met een bezoek kwam vereren ter gelegenheid van het vormsel van de kostschoolkinderen, doet toch even glimlachen.

In de bloemlezing van de krantenartikels van 1910 werd een artikeltje geselecteerd dat de evolutie van het gedachtegoed nog treffender illustreert. Het gaat om een klein nieuwtje uit de Gazet van Mechelen: de algemene vergadering van de bakkers van Mechelen besliste immers om de prijs van het brood te verlagen van 30 naar 28 centiem, en dit is zomaar even een vermindering met 6,6%. De aanzet hiervoor was de afslag van de prijs van de bloem, het hoofdingrediënt van brood.

Door onze moderne, economische bril bekeken, ziet het er zo naar uit dat de bakkers de kans lieten liggen om hun winst eens goed op te drijven. Ze hadden alle sleutels in handen om de prijsdaling van de bloem in hun portefeuille te laten verdwijnen. Ze hadden de kans om te beslissen de prijs op 30 centiem te laten. Het risico dat de concurrentie goedkoper brood zou aanbieden was er niet, want alle bakkers zouden dezelfde prijs blijven hanteren: in heel Mechelen en omstreken zou je geen bakker vinden met goedkoper brood.

In het licht van de gebeurtenissen van de laatste maanden omtrent de crisis in de financiële wereld en al het nieuws en de beschouwingen die daarbij horen, is dit een opvallend en confronterend bericht.

Misschien is het zo dat de bakkers van 1910 op een verantwoorde manier in de toenmalige maatschappij stonden: loon naar werken... winst maken, uiteraard, maar niet woekeren... Misschien wisten ze intuïtief dat er evenwichten waren in de maatschappij, en dat deze evenwichten best bewaard bleven. Als ze de evenwichten zouden verbreken, dan kon de weerslag ervan ook hen raken. Het zegt al veel dat het artikeltje geselecteerd wordt als een opvallend bericht... We worden de laatste tijd te vaak geconfronteerd met de uitwassen van de graaicultuur van de vroege 21ste eeuw, en net daarom valt het artikeltje van de dalende bloem- en broodprijzen zo op.

Door het verleden op deze manier te benaderen, wordt heemkunde meer dan melancholisch terugkijken: de realiteit van toen wordt onder de aandacht gebracht en geconfronteerd met de wereld van vandaag. De conclusie mag niet zijn dat het 'vroeger beter was', maar wel dat we alles wat we voor 'waar' aannemen in de hedendaagse maatschappij in vraag moeten kunnen stellen.



Klooster en scholen van de zusters van O.-L.-Vrouw van Barmhartigheid

1910



PENSIONNAT DES SŒURS DE N. D. DE MISÉRICORDE — WAEHEM — FAÇADE COTÉ DE LA ROUTE.
P. Morren, phot., Malines.

▼
4
▲

2010



Rond 1840 bestaat er in Mechelen een caritatieve (klooster)gemeenschap van godsdienstige vrouwen die leven van kantwerk en onderwijs. Het zijn Derde-Ordelingen van de Heilige Franciscus van Assisië. Dit is een orde van evangelische vrouwen en mannen, die geen kloostergeloften afleggen. Zij houden regelmatig samenkomsten om zo hun geloof en hun onderlinge verbondenheid te onderhouden en te versterken.

Vanaf 1851 vormen ze onder leiding van Victor Scheppers een kloostergemeenschap onder de naam 'Zusters van O.-L.-Vrouw van Barmhartigheid'. In 1854 keurt Kardinaal Sterckx hun regel goed.

Zeventien zusters ontvangen het kloosterkleed. Catherina Perée wordt de eerste overste als Zuster Marie.

Het klooster in de Begijnenstraat in Mechelen wordt het moederhuis met noviciaat. De lagere school voor meisjes die er in 1860 wordt geopend, groeit uit tot de Lorette-school met een kleuter- en lagere school en een school voor secundair onderwijs. In de loop der jaren is er verder gebouwd en komt er ook een tehuis voor bejaarde vrouwen.

De activiteiten van de zusters worden uitgebreid naar een bewaarschool in het Hof van Busleyden en een kantschool voor arme kinderen. Dan volgen een lagere school in de Hanswijkparochie en een kantschool in de Peperstraat. Na verloop van tijd besturen de zusters in Mechelen 8 instituten.

In Halle houden de zusters een weeshuis open en in Walem een lagere school. Later volgen nog vestigingen in Diegem, Boortmeerbeek, Wambeek, Schaarbeek en Gent.

Een erkenning van de congregatie door de paus werd nooit aangevraagd.

Op het einde van de 20ste eeuw zag de zustercongregatie zich genoodzaakt haar activiteiten stop te zetten. Op 31 juli 1995 verlieten de laatste zusters Mechelen om zich te vestigen in een aangepaste kloosterruimte in O.-L.-Vrouw-Waver. Er blijven nu nog twee zusters over.

Zusters van O.-L.-V. van Barmhartigheid te Walem

Op 21 november 1867 kochten de Zusters van O.-L.-V. van Barmhartigheid een oud huis met hof naast de kerk van Walem voor de som van 24.958 BEF. Onmiddellijk werd een dorpschool voor meisjes opgericht. Zuster Clara, Zuster Augustina en Zuster Scholastica waren de eerste zusters in Walem.

In 1872 werd een weeshuis aan de school toegevoegd. Van de 6 wezen groeide men snel naar 40.

Daar veel begoede ouders een internaat voor hun kinderen zochten, groeide het weeshuis langzamerhand uit tot half-pensionaat. In het jaar 1892 zag men zich genoodzaakt het gebouw te vergroten: men brak de oude klassen af en richtte een nieuw gebouw op, bestaande uit een benedenverdieping voor klassen en andere gemeenschappelijke ruimten, alsook een bovenverdieping voor slaapkamers. In 1899 werd het een volwaardig pensionaat. Er waren op dat moment 12 zusters in Walem, waarvan 3 de dorpschool bestuurden en de anderen zich toewijdden aan de opvoeding en verzorging der 'kostkinderen' die toen 70 in getale waren.

De zusters kochten in datzelfde jaar ook het aanpalende huis met hof aan voor 21.000 BEF. In de tuin bouwden ze een nieuwe school die uitgaaf op de Pastorijsstraat.

In 1902 zag men zich verplicht het grootste deel van de oude gebouwen door nieuwe en grotere te vervangen; deze nieuwbouw was klaar in 1904. Het gebouw telde 3 verdiepingen en een kapel.

Tijdens de eerste wereldoorlog werd het gebouw ernstig beschadigd en de bovenste verdieping werd daarna nooit meer heropgebouwd. Op de gevel prijkte 'Pensionnat des jeunes filles'.

Tijdens de tweede wereldoorlog verdween het pensionaat en het gebouw kreeg een nieuwe bestemming: het werd een bejaardentehuis, "Rusthuis Sint Victor".

In 1958 werd de kleuterschool grondig vernieuwd maar in 1967 kregen de zusters de opdracht terug te keren naar het moederhuis in Mechelen.

De school bleef nog tijdelijk bestaan doch de kloostergebouwen in de Koning Albertstraat werden overgenomen door een traiteur en werden 'Het Oude Klooster'.

De vrije lagere school hield op te bestaan in 1989, de kleuterschool twee jaar later, in 1991.

▼
5
▲

Op 21 september 1899 werd de nieuwe meisjesschool, uitgevende op de Pastorijstraat, plechtig gewijd door Monseigneur Van der Stappen, hulpbisschop. We lezen in het verslagboek van de zusters:

Deze merkwaardige plechtigheid verdient hier een weinig uitgebreid te worden. Hier zij terloops opgemerkt dat die Donderdag, 21 September, bijna zichtbaar door den goede God voor dit prachtig feest uitgekozen en gezegend was. Immers, de drie vorige dagen had het voortdurend geregend zoodat iedereen voor het weder vreesde. En nochtans bewonderde men op Donderdag een uitgelezen droog en fraai zonneweerken. 's Avonds betrok de lucht opnieuw en den volgenden dag regende het alweer zonder ophouden.

Van 's morgens vroeg nu was het Waelhemsch volk te been, vlaggen wapperden op de huizen, praalbogen werden geplaatst en andere versierselen toeberaid. Zijn Hoogwaardigheid en verscheidene geestelijken waaronder de Eerw. Heer Van den Broeck, bestuurder der Zusters van O.-L.-V. van Barmhartigheid; de Eerw. Heer Schapmans, pastoor te Waelhem, en de Eerw. Heer Hendrickx, onderpastoor, vergaderden zich in het klooster omtrent negen ure. In een welgevormden stoet begaf men zich naar de parochiekerk onder het gelui der klokken en het zingen van de Litanie der heilige Maagd. Vooraan droeg het oudste schoolmeisje een vaandel van het H. Hart van Jezus; op haar volgden, twee aan twee, eene lange rij schoolkinderen alsook de leerlingen van het pensionaat, daarna de koorjongetjes dragende het kruis en brandende kaarsen; achter hen stapte zegenend zijn Hoogwaardigheid, met den bisschoppelijken mijter op het hoofd, den staf in de hand en met eene kostelijke koorkap bekleed; hij was omringd van een groot aantal priesters en gevolgd door den Heer Burgemeester, het Schepenkollégie en de Gemeenteraadsleden.

Al zingende trad men de kerk binnen waar reeds tal van parochianen hadden plaats genomen. Monseigneur knielde aan den voet van het hoogaltaar en hief smekend het Veni Creator aan dat door het zangerskorps voortgezongen en door het orgel fraai begeleid werd. Daarna trok de prachtige stoet uit de kerk en richtte zich naar de nieuwe school langs de Rechtestraat en de Begijnenstraat. Honderden parochianen volgden den Bisschop. Gansch den doortocht was fraai versierd. Prachtige praalbogen waren geplant aan den ingang der Pastorijstaat alsook voor de nieuwe school en aan dezès voorgevel prijkte den welkomgroet: *Met groote vreugd en veel verlangen, wordt Gij hier, o Monseigneur, ontvangen.* De kinderen rangschikten zich op de speelplaats om zijn Hoogwaardigheid bij zijne intrede te begroeten. Deze zegende het volk, ging voorwaarts met de geestelijkheid tot aan het uiteinde der school en wijdde gansch den buitenkant, las er vele gebeden over en besproeide ze met wijwater. Dan stapte hij met zijn gevolg en eenige invloedrijke personen het grootste lokaal der school in, wiens muren prachtig versierd waren en waarop men deze woorden in fraaie letters las: *Door deze plechtige wijding en uwe vurige beden, Monseigneur, zal de goede God onze nieuwe school mildrijck zegenen.*

In het midden der zaal prijkte op eene overdekte tafel het beeld van den gekruisten Jezus met twee brandende kaarsen. Dit kruisbeeld werd plechtig gewijd en door zijn Hoogwaardigheid zelve aan den muur gehangen. Voorts werden door vurige beden, treffende zangen en talrijke besproeiingen al de klassen de eene na de andere gewijd. Na deze roerende plechtigheid is de menigte wederom processiegewijze naar de kerk gegaan waar de Eerw. Heer Raeynen, pastoor te St.-Augustinus-Waver, het H. Sacrificie der mis opdroeg, dat door verrukkend orgelspel en zangstukken opgeluisterd werd. Daarna zijn de dorpskinderen wedergekeerd naar de nieuwe school om aldaar zijn Hoogwaardigheid te onthalen. Ene der oudste leerlingen heeft hem, in naam van allen, eene treffende aanspraak gedaan en de gansche kinderschaar heeft een fraai tweestemmig lied aangeheven. Monseigneur drukte over alles zijne uiterste tevredenheid uit en, na eene vaderlijke toespraak tot de kinderen en de aanwezige ouders gestuurd te hebben, verliet hij de feestzaal met de andere geestelijken.

Eene andere, niet min aandoenlijke plechtigheid moest nog aanvang nemen, namelijk de toediening

van het Vormsel in de kapel van het pensionaat aan 16 der kostkinderen. Voor de eerste maal ook viel ons dit geluk in ons Gesticht te beurt. Mevrouw de Barones Coppens was vormmeter, de aanwezige geestelijken en de twee heeren Barons Coppens vereerden die ceremonie met hunnen tegenwoordigheid. Het H. Sacrament toegediend zijnde, sprak Monseigneur aan die gelukkige kinderen eenige aanmoedigende woorden toe.

Na de dankzegging vergaderden zich allen in de eetzaal welke zeer fraai versierd was. Op eene der muren prijkte

*"Au saint paradis, les bienheureuses phalanges,
Avec nous, Evêque aimé, chantent vos louanges." (*)*

Zijn Hoogwaardigheid werd er door een gul handgeklap ontvangen. De zestien vormelingen drukten hem gezamenlijk hunne blijde en dankbare gevoelens uit, waarna een Frans tweestemmig lied, met solo en koor, in de zaal weerklonk en met een fraai pianospel begeleid werd.

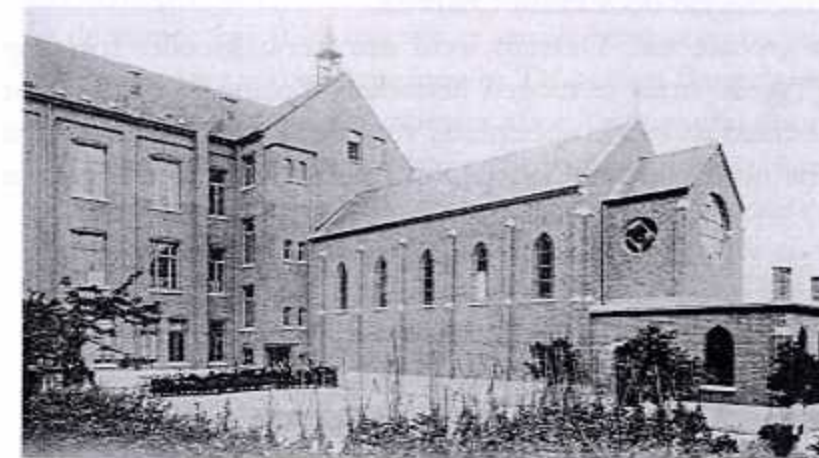
Met enige liefderijke aanmoedigingen gaf Mgr. Van der Stappen zijnen bisschoppelijken zegen aan deze verheugde kinderen, waarna allen, zeer voldaan, de feestzaal verlieten.

In de spreekkamer mochten al de zusters zich nog eens rond dien goeden Vader scharen en uit zijnen mond eenige zoete woorden hooren, daarbij zijnen besten zegen ontvangen.

Onnodig hier bij te voegen dat een zo feestelijke morgenstond door een vreugdevollen avond en een dankbaar Te Deum geëindigd werd.

Bovendien werd ons nog datzelfde jaar 1899 door zijne Eminentie den Kardinaal Goossens, aartsbisschop van Mechelen, de toelating vergund van een wekelijksch lof in de kapel en de jaarlijksche Gedurige Aanbidding welke hij vaststelde op 30 juni.

Op 28 april 1904, nauwelijks 5 jaar later, zal Walem alweer bezoek krijgen van Monseigneur Van der Stappen: hij komt dan de spiksplinternieuwe kapel wijden, begeleid door pastoor Bruynkens en onderpastoor De Bie.



Buiten- en binnenzicht van de kapel



(*) In het heilig paradijs zingen de gelukkige beersbaren samen met ons uw lof, geliefde Bisschop.

